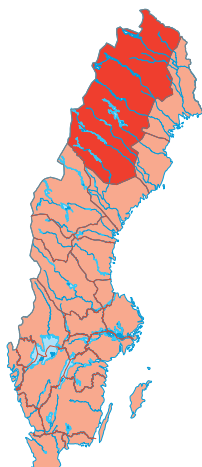

Lapplands klimat

Lapplands yta utgör hela en fjärdedel av Sveriges. Lappland är dessutom det landskap som har de största höjdskillnaderna; lägsta punkten ligger bara 45 m ö h, medan högsta punkten, tillika Sveriges högsta punkt, Kebnekaises sydtopp, ligger drygt 2100 m ö h. Mot denna bakgrund är det knappast förvånande att klimatet uppvisar stora geografiska variationer och delvis är mycket extremt.

AV HALDO VEDIN

Kallast, blötast och torrast i Sverige

Månadsmedeltemperaturen i januari varierar från -17° i en del riktigt kalla dalgångar i landskapets norra del till -10° i vissa gynnade höjdlägen i dess södra del. I juli varierar den i bebodda delar från 10° i delar av fjällen till nästan 15° i Piteäl-

årsnederbörd som varierar från 300 mm i Abiskoområdet till 2000 mm och i vissa delar av Sulitelma och Sarek.

Nordiskt köldrekord

Den högsta temperatur som uppmätts i Lappland är 34.5° i Gällivare den 8 juli 1927 och i Jokkmokk den 17 juli 1945. Den lägsta temperatur som uppmätts på en meteorologisk station inte bara i Lappland utan i Sverige och t o m Norden är -52.6° i Vuoggatjålme nordväst om Arjeplog den 2 februari 1966, under den verkliga vargavintern i landets norra hälft. Ungefär -53° uppmättes också på en privat, men i efterhand kontrollerad, termometer i Malgovik väster om Vilhelmina på Luciamorgonen den 13 december 1941. Förutom köldrekordet för februari har Vuoggatjålme också de svenska köldrekorden för januari och mars med -49.0 på nyårsdagen 1951 respektive -45.8° den 4 mars 1971. Januarirekordet delas med ännu en Lapplandsstation nämligen Karesuando, där det var lika kallt den 27 januari 1999. Karesuando har dessutom köldrekordet för april med -36.5° den 6 april 1916. Lappland har också köldrekordet för juni med -12.9° uppe på Vassitjåkko (1372 m ö h) den 2 juni 1907. Nere i Vassijaure (nuvarande Katterjåkk) var det då -9.8° , som är junirekord för bebodda trakter. Slutligen har Lappland även köldrekorden för augusti med -8.5° i Nikkaluokta den 31 augusti 1959, november med -43.0° i Vittangi den 24, 25 och 26 november 1890 samt december med -48.9° i Hemavan den 30 december 1978. Den lägsta månadsmedeltemperatur som noterats i Sverige är -27.2° i Vittangi under februari 1985, en verkligt imponerande siffra. Stora delar av Sydsveriges kustområden har över huvud taget aldrig noterat så låg temperatur under mer än 100 års mätningar.

Lapplands väderextremer

Lappland

Temperatur:
-10 – -17° jan-medel
$10(0)$ – 15° juli-medel
Nederbörd:
300 – års-medel
2000 mm
(medel 1961-90)

vens och Luleälvens dalgångar vid gränsen till Norrbotten. I de högre delarna av fjällen är den betydligt lägre eller ner till ca 0° i de högsta delarna av Sarek och Kebnekaisemassivet. Det betyder att det i juli är lika varmt (eller kallt) på Kebnekaises sydtopp som det är i januari-februari på Måkläppen vid Falsterbo! I inget annat landskap varierar därmed julimedeltemperaturen så mycket som i Lappland. Där finns också såväl landets torraste som nederbördsrikaste områden med en

Stor vinternederbörd i fjällen

De allra västligaste fjälltrakterna i Jämtland och Lappland får mycket stora nederbördsmängder under vintern, medan övriga delar av landet får mest nederbörd från högsommaren till hösten. Detta avspeglas i de största nederbördsmängderna i Lappland vilka dels utgörs av vintervärden från gränstrakterna mot Norge, dels av sommarvärden från skogslandet. Den största dygnsmängden, tillika svenskt decemberrekord, är sålunda 122 mm uppmätt i Riksgränsen den 14 december 1909 och den största i mer modern tid 119 mm i Tjåmotis väster om Jokkmokk den 7 augusti 1967. Om vi i stället för mängder under fixa nederbördsdygn mellan klockan 07 och 07 tittar på stora 24-timmarsmängder är det en mängd på uppskattningsvis 150 mm i Ulvoberg 3 mil nordost om Vilhelmina den 24 juli 1957 som är värst. Förutom för december innehar Lapplandsfjällen de svenska dygnsrekorden även för januari till mars enligt följande: januari 104 mm i Katterjåkk den 10 januari 2002, februari 85 mm i Joesjö väster om Tärnaby den 16 februari 1976 och mars 84 mm, även det i Joesjö den 25 mars 1982. De största månadsmängderna i bebodda trakter uppmättes dels i Riksgränsen i januari 1911 med 395 mm, dels i Mjölkbäcken vid norska gränsen norr om Tärnaby i januari 1989 med 325 mm. Uppe på 1834 meters höjd över havet på Pärtetjåkko i Sarek uppmättes dock hela 404 mm nederbörd under juli 1915.

Svenska snö- och vindrekord

Det största snödjup som uppmätts vid en meteorologisk station i Sverige är 327 cm i Kopparåsen 2 mil öster om Riksgränsen den 28 februari 1926. Då fick tydligen observatören nog och flyttade från platsen, vilket antagligen var välbetänkt, eftersom snödjupet rimligen bör ha ökat ytterligare i mars. På grund av de speciella terrängförhållanden som råder vid Kopparåsen hade dock säkerligen mycket av denna snö blåst ner från omgivande fjäll, varför det snödjup på 265 cm som uppmättes i Katterjåkk den 13 mars 1993 är ett mer realistiskt rekordvärde för Lappland. Genom mätningar som glaciologer regelbundet utför vet vi dock att betydligt större snödjup har förekommit

på glaciärer i Kebnekaisemassivet. Som exempel på ett mycket märkligt snöfall utanför fjällområdet kan nämnas ett som drabbade det höglänta området mellan Vilhelmina och Lycksele så sent på säsongen som den 2-4 juni 1932 och som svepte in det vackra försommarlandskapet i ett metertjockt nysnötäck. Vädet i fjällen kan också vara ytterst extremt, vilket inte minst vindobservationerna vittnar om. Den högsta tiominutersmedelvind som uppmätts i Sverige är exempelvis 44 m/s uppe på en fjälltopp 1037 m ö h vid Stekenjokk i sydligaste Lapplandsfjällen den 11 januari 2005. Sannolikt överträffades dock denna notering under en orkan på Pärtetjåkko den 14 februari 1917 då vindhastigheten uppskattades till 50 m/s sedan vindmätaren blåst sönder. Vid detta tillfälle hängde de båda observatörernas liv på en skör tråd. Utmärkande för vindarna i vissa fjälldalar är den extrema byighet som de kan uppvisa. Vid glaciologernas forskningsstation Tarfala i Kebnekaisemassivet uppmättes sålunda smått otroliga 81 m/s i en kortvarig vindstöt den 20 december 1992. Även i bebodda trakter av Lappland kan det blåsa ordentligt. Vid Kiruna flygplats noterades exempelvis 23 m/s i medelvind och 39 m/s i byarna den 2 december 1989 och i Nikkaluokta 28 respektive 40 m/s den 17 december 1997. I blåshålet Stora Sjöfallet förekom dessutom medelvindar på 38 m/s den 16 februari och den 5 december 2003.

Snötäckets utbredning juldagen 2007

Under ett par veckor före jul gick de milda västvindarna hårt åt det redan tidigare ganska tunna snötäcket i norr. Samtidigt föll knappt någon nederbörd alls i söder. På juldagens morgon var det därför barmark i hela Götaland, större delen av Svealand och längs Norrlandskusten upp till Piteå, där man fick den första "gröna" julen sedan 1953. Lokalt i Lapplandsfjällen (bl a Hemavan) var det ännu under julafton barmark, men ett snöfall under julnatten räddade den vita jul som i statistisk mening är nästan säker i den delen av landet.

